

De effecten van de psychosociale assistentiehond op jongeren met mentale problemen

Student: Doreen A. Folkersma (S4970691)

Begeleider en eerste beoordelaar: Dr. Steffie van der Steen

Tweede beoordelaar: Dr. M. Hingstman

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen (PABA6002)

7 juni 2024

Aantal woorden: 5160

Abstract

This study focused on identifying the changes that young people with mental problems experience as a result of the psychiatric assistance dog. Psychiatric assistance dogs are dogs that have achieved training to support one specific person with a mental disability in daily life (Nieforth et al., 2021). Psychiatric assistance dogs are a relatively new intervention, so little research has been done. The main question central to this research is “To what extent does a psychiatric assistance dog contribute to changing the lives of young people with mental problems, where regular treatments are not sufficiently effective?”. This target group was interviewed after the audio fragments were transcribed. The main and sub-questions were answered using axial and open coding. The main codes used for this were ‘physical functioning’, ‘mental functioning’, ‘social functioning’ and ‘relatedness’. Ultimately, it was concluded that psychiatric assistance dogs bring many positive changes in the lives of young people with mental problems. Among other things the quality of life for these young people has improved. This study did not look at the context and environmental factors and did not have the previously desired sample size, so internal and external validity cannot be fully guaranteed. Advice for further research is to set up a longitudinal study, so the condition of the psychiatric assistance dog can be examined over a longer period of time.

Inleiding

Wereldwijd nemen de mentale problemen onder jongeren toe, samen met de eenzaamheid die zij daarbij ervaren (Cooper et al., 2021; Groundstroem et al., 2022). Na de COVID-19 pandemie in 2020, waarbij isolatie de norm werd, is de stijging van de eenzaamheid nog sterker toegenomen (Pai & Vella, 2021). Tevens waren de zelfmoordcijfers na de pandemie ook aanzienlijk gestegen (Ayub et al., 2021). Vandaar dat de mentale gezondheid onder jongeren dan ook als een wereldwijd gezondheidsprobleem wordt beschouwd (Bale et al., 2020). Mentale problemen uiteten zich in de meeste gevallen in stress, somberheid of angst (De la Barrera et al., 2023). Ook in Nederland neemt de laatste jaren onder jongeren de kwaliteit van leven significant af (Trimbos-instituut, z.d.). Onderzoek uit 2021 toont aan dat Nederlandse jongeren tussen de 18 en 25 jaar ten opzichte van andere leeftijdsgroepen, de laagste kwaliteit van leven ervaren, waarvan 55% van deze jongeren een 6,9 of lager gaven aan hun leven (Trimbos-instituut, z.d.). Het begrip kwaliteit van leven wordt op meerdere manieren gedefinieerd (Burns et al., 2022; Mace et al., 2024). In dit onderzoek wordt kwaliteit van leven beschreven als ervaringen van het lichamelijke, psychische en sociale functioneren. Aangezien het persoonlijke ervaringen betreft, valt het onder een subjectief begrip (Burns et al., 2022).

Al langere tijd worden assistentiehonden ingezet als hulpmiddel om het leven van mensen dragelijker te maken. Zo zijn er onder meer blindengeleidehonden, ADL-assistentiehonden (ondersteunen mensen met fysieke beperkingen of chronische ziekten), signaalhonden (signaleren op geluiden voor dove mensen) en medische hulphonden (waarschuwen bij een medische dreigende situatie) (Chan et al., 2021). Minder bekende assistentiehonden zijn de psychosociale assistentiehonden. Dit zijn honden die een training hebben gevolgd om één specifiek persoon met een mentale beperking te ondersteunen in het dagelijks leven (Nieforth et al., 2021). Deze honden zijn getraind om bijvoorbeeld fysiek

contact te maken wanneer de spanning bij de eigenaar oploopt of om bepaald gedrag van de eigenaar te stoppen (Johnston et al., 2019). Daarnaast kunnen de honden leren een telefoon te activeren wanneer er een hoog zelfmoordrisico aanwezig is bij de eigenaar, zodat er tijdig hulp ingeschakeld kan worden (Goetter et al., 2022). Buitenlands onderzoek toont aan dat psychosociale assistentiehonden bijdragen aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden (Beck et al., 2020). Tevens bieden de honden structuur in het leven van de eigenaar. De eigenaar wordt bijvoorbeeld gestimuleerd om te bewegen en om een gezond dag- en nachtritme te creëren (Assheton et al., 2021).

Onderzoek onder hondeneigenaren toont aan dat verbondenheid tussen hond en eigenaar bij een positieve relatie kan bijdragen aan de kwaliteit van leven, van zowel de hondeneigenaar als de hond (Beerda et al., 2018). Daarnaast laat ander onderzoek zien dat fysiek contact met een hond, zoals aaien, oxytocine vrij kan maken in de hersenen. Dit is een hormoon dat onder andere zorgt voor vermindering van stress (Fiset & Plourde, 2015). Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de verbondenheid die baasjes ervaren met hun psychosociale assistentiehond, wel bevestigt ander onderzoek onder ‘normale’ hondeneigenaren dat honden voor verbondenheid met hun baasje kunnen zorgen (Cohen et al., 2021). Het begrip verbondenheid kan op verschillende manieren beschreven worden (Barati et al., 2023; Chen et al., 2023). Om hier geen verwarring over te laten ontstaan wordt de definitie van Deci en Ryan (2018) gehanteerd, namelijk een gevoel om ergens bij te horen en een band met diegene te hebben. Hierbij zijn onder andere het liefhebben, geliefd worden, verzorgen en verzorgd worden, factoren die betrokken zijn bij dit proces (Deci & Ryan, 2018). Tevens is verbondenheid volgens Deci en Ryan één van de drie natuurlijke basisbehoeften voor de mens voor het verkrijgen van intrinsieke motivatie, ook wel de zelfdeterminatietheorie genoemd. De andere componenten van deze theorie zijn autonomie en competentie (Deci & Ryan, 2018).

De inzet van psychosociale assistentiehonden is een relatief nieuwe interventie. Hierdoor is er nog relatief weinig Nederlands onderzoek naar psychosociale assistentiehonden en de veranderingen die deze honden in het leven van jongeren met mentale problemen teweeg kunnen brengen. Onderzoeken met ‘normale’ huishonden zijn frequenter uitgevoerd, maar omdat dit geen speciaal getrainde honden zijn met complexe (zorg)taken, kunnen deze resultaten niet gegeneraliseerd worden naar de psychosociale assistentiehonden (Amato et al., 2020).

In verband met de opleiding van een psychosociale assistentiehond kunnen de kosten voor een psychosociale assistentiehond hoog oplopen. Een psychosociale assistentiehond kost dan ook gemiddeld tussen de tien- en vijftienduizend euro (Vink, 2023). Dit is voor jongeren in kwetsbare situaties over het algemeen erg lastig om te betalen, omdat zij vaak niet beschikken over de daarvoor benodigde financiële middelen (Cullen et al., 2019). Vanwege het geringe (Nederlandse) wetenschappelijk onderzoek beschouwen financiële partijen de effectiviteit van een psychosociale assistentiehond als niet voldoende aangetoond. Dit is dan ook een van de belangrijkste redenen waarom zorgverzekeraars de kosten van een psychosociale assistentiehond niet vergoeden (Vink, 2023). Een enkele keer wordt de psychosociale assistentiehond wel gefinancierd uit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning vanuit de plaatselijke gemeente, maar dit lijkt aselekt te gebeuren (Van der Akkeren, 2023). Als gevolg hiervan kunnen veel mensen die een psychosociale assistentiehond nodig hebben deze niet krijgen.

In dit onderzoek wordt er aan de hand van interviews getracht in kaart te brengen wat de effecten van de psychosociale assistentiehond zijn op jongeren met mentale problemen. Aan de hand van hoofd- en deelvragen zal geprobeerd worden deze doelstelling te behalen. In dit onderzoek staat daarom de hoofdvraag centraal: “In hoeverre draagt een psychosociale assistentiehond bij aan verandering in het leven van jongeren met mentale problemen, waarbij

reguliere behandelingen niet voldoende effectief zijn?”. Om antwoord te geven op de hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd: “In hoeverre draagt een psychosociale assistentiehond bij aan de kwaliteit van leven van deze jongeren?” en “In hoeverre ervaren deze jongeren verbondenheid met hun psychosociale assistentiehond?”. Deze vragen zullen beantwoord worden aan de hand van een interviewstudie, waarbij acht jongeren met een psychosociale assistentiehond worden geïnterviewd.

Methode

Onderzoeksdesign

Dit onderzoek maakt deel uit van een groter overkoepelend onderzoek, waar wordt getracht een richtlijn op te stellen voor gemeenten en verzekeraars voor het aanschaffen van een psychosociale assistentiehond. Hoofdonderzoeker Dr. Steffie van der Steen voert dit overkoepelend onderzoek uit, samen met een aantal ervaringsdeskundigen. Hierbij zijn aan de hand van een doelgerichte steekproef verschillende doelgroepen zoals jongeren, jeugdhulpprofessionals, zorgverzekeraars en WMO-consulenten geworven. Voor de case study van dit bachelorwerkstuk werden enkel de interviews van de jongeren gebruikt.

Populatie en steekproef

De participanten die in dit onderzoek centraal staan zijn jongeren tussen de zestien en zevenentwintig jaar, waarbij langdurige reguliere behandelingen in de geestelijke gezondheidszorg of jeugdzorg niet voldoende effectief bleken te zijn. Daarnaast hebben zij reeds ervaring met het aanvragen van een psychosociale assistentiehond. Aan de hand van deze steekproef werd getracht uitspraken te kunnen doen over eenzelfde doelpopulatie.

Deze jongeren zijn geworven door middel van de vragenlijst die zij hebben ingevuld, met als optie open te staan voor een interview. De ervaringsdeskundigen hebben om een zo groot mogelijke variatie toe te passen, een selectie gemaakt aan de hand van persoonlijke

kenmerken zoals geslacht, de aangesloten honden organisatie en de hoeveelheid tijd die de jongeren samen met hun hond spenderen. Uiteindelijk zijn hieruit acht jongeren geselecteerd, waarvan vijf jongeren online zijn geïnterviewd, twee op locatie en één op de locatie van de Rijksuniversiteit Groningen. Van de acht jongeren identificeerden zeven jongeren zich als vrouw en één jongere zich als man. Daarbij lag de leeftijdsrange van deze steekproef tussen de zestien en zevenentwintig jaar. Eén jongere was een buitenlandse student, vandaar dat dit interview in het Engels werd gehouden.

Procedure

In totaal waren er zes studenten die dit onderwerp aan hun bachelorwerkstuk hebben gekoppeld. De studenten vormden drie duo's, met elk een eigen participantengroep, namelijk WMO-consulenten, zorgprofessionals en zorgverzekeraars. De duo's zijn aan de slag gegaan met het werven van participanten door gebruik te maken van social media, LinkedIn en andere informatiebronnen op het internet. Hierop volgend hebben de studenten deze participantengroepen geïnterviewd. De ervaringsdeskundigen hebben de jongeren geworven en daarna interviews afgenomen. Deze onderzoekers hadden het onderwerp onder de media-aandacht gebracht, waardoor deze respondenten zich hebben gemeld bij de onderzoekers, via E-mail of social media. Uiteindelijk werden er in de periode van 7 maart 2024 tot en met 5 mei 2024 interviews gehouden en daaruit data verzameld. De meeste interviews werden online gehouden en een enkele op locatie. Voorafgaand aan het interview hadden de respondenten een mail gekregen met daarin een informatiebrief en toestemmingsformulier, om het doel van het onderzoek en de rechten van de respondenten te benoemen. Na de interviews zijn de audiobestanden met behulp van het programma Word automatisch getranscribeerd, waarna de onderzoekers de transcripten hebben gecontroleerd. Alle bestanden zijn door hoofdonderzoeker Dr. Steffie van der Steen beveiligd opgeslagen, waarna de bestanden bij de onderzoekers gewist werden. Daarna werden de transcripten die aansloten

bij de specifieke onderzoeksvraag per onderzoeker gekoppeld. Vervolgens is er begonnen met het coderen van de transcripten.

Het onderzoek is door de ethische commissie van de afdeling ‘Pedagogische en Onderwijswetenschappen’ goedgekeurd. De privacy van de participanten is gewaarborgd door gebruik te maken van de beveiligde digitale omgeving van de Rijksuniversiteit Groningen, waar alleen hoofdonderzoeker Dr. Steffie van der Steen toegang tot had. Nadat een toestemmingsformulier (informed consent) was ondertekend, of een audio-bestand was opgenomen, is dit naar Dr. Steffie van der Steen verstuurd. Na goedkeuring zijn deze bestanden gewist bij de onderzoekers. Ook zijn de transcripten geanonimiseerd om de privacy te waarborgen.

Concepten en instrument(en)

De ervaringsdeskundigen van het overkoepelende onderzoek hadden vragenlijsten en interviewleidraden opgesteld voor de verschillende doelgroepen. Aan de hand van vraag twaalf tot en met vijftien van de al ontwikkelde interviewleidraad voor jongeren, werd getracht antwoord te geven op de onderzoeksvragen (zie Bijlage A). Beginnend bij vraag twaalf: “Hoe gaat het met je, sinds je hulphond in je leven is?”, met de daarbij behorende verdiepvragen “Zie je een verschil met hoe het hiervoor was?” en “Waar merk je dat aan?”. De volgende vraag was: “Hoe omschrijf je de band tussen jou en je hond?”. Hierop volgend vraag veertien: “Hoe gaat het met je hond?”, met de daarbij behorende verdiepvragen “Hoe denk je dat je hond het werken vindt?” en “Hoe zorg je voor ontspanning voor je hond?”. Als laatste werd vraag vijftien gesteld: “Wat vinden jij en je hond het leukste om te doen?”. De interviews werden naderhand getranscribeerd en in het programma ATLAS.ti toegevoegd.

Analyseplan

Met behulp van het programma ATLAS.ti werden de transcripten gecodeerd. Om deelvraag één te kunnen beantwoorden is er gebruikgemaakt van axiaal coderen. Hierbij werden met behulp van de literatuur, voorafgaand aan het coderen, verbanden tussen bepaalde codes gelegd. De hoofdcodes die hiervoor zijn gebruikt, om het begrip kwaliteit van leven te analyseren zijn ‘lichamelijk functioneren’, ‘psychisch functioneren’ en ‘sociaal functioneren’ (Burns et al., 2022). De voor deze vraag zinvolle fragmenten kregen direct de juiste hoofdcode met daarbij een opmerking over een mogelijke subcode. Naderhand zijn alle codes met elkaar vergeleken en zijn de juiste subcodes opgesteld.

Deelvraag twee is beantwoord aan de hand van de methode open coderen. Alle fragmenten die voor deze vraag zinvol waren zijn eerst geselecteerd. Daarna zijn de fragmenten met elkaar vergeleken, gegroepeerd en aansluitend gecodeerd.

In Bijlage B is het codeboek toegevoegd. Hierin staat nauwkeurig beschreven hoe en welke afwegingen er werden gemaakt wat betreft het coderen. Ook worden hierin de codes benoemd waarover in het begin getwijfeld werd met betrekking tot de indeling van de subcodes. Een voorbeeld hiervan is het fragment “spanning iets sneller weer zakt” (R7). Toen er terug werd gekeken in het transcript bleek dat het ging om psychische spanning. De vermindering van deze spanning resulteerde in een groter gevoel van rust. Vandaar dat de afweging is gemaakt om dit fragment onder de subcode ‘mentale gezondheid’ te plaatsen (en niet onder een subcode van lichamelijk functioneren).

Tussentijds vond er overleg plaats tussen de andere groepsleden, om de betrouwbaarheid zo goed mogelijk te waarborgen. Middels deze kwalitatieve analyses werden de uiteindelijke onderzoeksvragen beantwoord.

Resultaten

Figuur 1

Codeboom 1 behorend bij deelvraag 1: “In hoeverre draagt een psychosociale assistentiehond bij aan de kwaliteit van leven van deze jongeren?”.

Deelvraag 1: “In hoeverre draagt een psychosociale assistentiehond bij aan de kwaliteit van leven van deze jongeren?”

Om deze deelvraag te beantwoorden zijn uiteindelijk 147 fragmenten geselecteerd. Aan de hand van deze fragmenten zijn er drie hoofdcodes opgesteld, genaamd ‘Lichamelijk functioneren’, ‘Psychisch functioneren’ en ‘Sociaal functioneren’. Deze hoofdcodes zijn tot stand gekomen op basis van de theorie die beschreven staat in de inleiding.

Lichamelijk functioneren

De respondenten lieten weten dat de psychosociale assistentiehond het lichamelijk functioneren beïnvloedt op verschillende gebieden. Uiteindelijk zijn daarom de volgende subcodes gecreëerd: ‘Nachtrust’, ‘Fysieke activiteiten’, ‘Lichamelijk letsel’ en ‘Dagritme’.

Nachtrust. Meerdere respondenten lieten weten dat hun psychosociale assistentiehond hun nachtrust positief beïnvloedde. Zo liet respondent 7 weten “Sneller in slaap te vallen, [omdat], ik niet daar in mijn eentje (...) in de angst [lig]”. Daarnaast ervaaarde respondent 1 ook positieve veranderingen in de nachtrust: “Mijn nachtmerries zijn verdwenen sinds het moment dat ik hem kreeg” en “Ik kan ’s nachts [weer] slapen”.

Fysieke activiteiten. Alle acht respondenten hebben veranderingen ervaren op het gebied van fysieke activiteiten. De grootste verandering die de respondenten benoemden was het maken van (grote) wandelingen. Citaten die gegeven werden, waren “Sowieso veel wandelen aan de lange lijnen” (R7), “[Ik] wandel elke dag” (R1) en “Lekker lang te gaan wandelen” (R2). Ook lieten sommige respondenten weten dat het wandelen in de buitenlucht hun meer energie geeft en zij hierdoor ook minder vermoeid zijn.

Dagritme. Een groot gedeelte van de respondenten heeft na het verkrijgen van een psychosociale assistentiehond meer dagritme ervaren. Zo gaven de respondenten aan dat de psychosociale assistentiehond meerdere keren uitgelaten moet worden. Hierdoor creëerden de respondenten een verplichting om niet de hele dag binnen te blijven, maar om een paar keer per dag naar buiten te gaan en op tijd op te staan. De respondenten vertelden, “[Mijn psychosociale assistentiehond] forceert mij om wel drie keer per dag naar buiten te gaan” (R8) en “Meer ritme in de dag” (R12).

Lichamelijk letsel. Naast de positieve invloeden van de psychosociale assistentiehond worden ook de negatieve invloeden in de interviews benoemd. Uit het interview met respondent 1 kwam naar voren dat de psychosociale assistentiehond de respondent lichamelijk letsel had aangebracht. Zo liet de respondent weten: “Ik ben een paar keer hard

gebeten en heb daar nu nog littekens van” en “In totaal heeft [mijn psychosociale assistentiehond] mij drie keer gebeten”.

Psychisch functioneren

Op het gebied van het psychisch functioneren zijn volgens de respondenten grote veranderingen ontstaan door de komst van de psychosociale assistentiehond. Deze veranderingen lopen uiteen, vandaar dat de volgende subcodes: ‘Hoop’, ‘Mentale gezondheid’, ‘Levenstevredenheid’, ‘Therapie/behandeling’, ‘Veiligheid’ en ‘Medicatie’ zijn opgesteld.

Hoop. De psychosociale assistentiehond gaf bij een deel van de respondenten hoop dat de situatie beter zou worden en daarom door te gaan met leven. Zo gaf respondent 4 aan “Ik weet dat [ze] me nu nog niet [voor] de volle 100 procent [helpt], dat kan ik nog niet verwachten, maar ik weet dat het in de toekomst wel gaat gebeuren.”. Ook respondent 2 heeft dit eveneens ervaren.

Mentale gezondheid. Dat de psychosociale assistentiehond invloed heeft op de mentale gezondheid van de respondenten, komt duidelijk naar voren uit de interviews. Zo lieten de respondenten weten dat hun psychosociale assistentiehond helpt met bijvoorbeeld het ontspannen, of overprikkeling kan voorkomen. Ook het minder spanning hebben, meer rust in het hoofd hebben of het tijdig signaleren van paniek en triggers zijn voorbeelden die worden genoemd. Respondent 13 geeft daarbij aan dat de hond op sommige momenten de enige vorm van hulp is die werkt, “Op veel punten is [mijn psychosociale assistentiehond] (...) gewoon het enige wat mij kan helpen.”.

Daarnaast hebben een aantal respondenten ook een verschil in mentale veiligheid ervaren bij het hebben van een psychosociale assistentiehond, wat onder andere heeft gezorgd voor meer rust en kalmte in hun hoofd. “Ik hoef niet continu [mijzelf] in de gaten te houden” (R7) en “Als ik nu ga wandelen weet ik gewoon dat ik weer thuis kom.” (R9).

Het hebben van een psychosociale assistentiehond is echter niet altijd even gemakkelijk. Een aantal respondenten benoemt dat de verandering in het begin zwaar was. De verwachting die zij hadden kwam niet altijd overeen met de werkelijkheid waardoor hun mentale gezondheid negatief werd beïnvloed, “Onderschat hoe pittig het was” (R7), “Op de momenten wanneer we moeilijkheden hadden, had ik vaak zware depressieve periodes.” (R1) en “Eerste jaar vond ik wel heel erg zwaar” (R2).

Levenstevredenheid. Uit de interviews komt ook naar voren dat de psychosociale assistentiehond impact heeft gehad op de levenstevredenheid van de respondenten. Meerdere keren hebben de jongeren aangegeven dat de psychosociale assistentiehond hun laatste redmiddel was en de reden is dat zij nu nog in leven zijn, “Ik sta op een punt [in] mijn leven [waarvan] ik en niemand in mijn omgeving [had] verwacht dat ik hier ooit zou komen” (R2) en “[Mijn psychosociale assistentiehond] geeft (...) mij zoveel [redenen] om te blijven leven” (R8).

Afbouwen behandeling. Verandering op het gebied van behandeling is ook een van de effecten die een aantal respondenten benoemt in de interviews. Respondent 7 heeft ervaren dat de psychosociale assistentiehond helpt bij de behandeling van mentale problemen. Daarnaast gaf respondent 2 aan dat door de aanwezigheid van een psychosociale assistentiehond zowel therapie als medicatie stopgezet kon worden, “Ik heb geen medicatie [meer]”.

Sociaal functioneren

Uit de interviews met de respondenten kwamen verschillende thema's naar voren op het gebied van het sociaal functioneren, vandaar dat de volgende subcodes zijn opgesteld: ‘Openbare ruimtes’, ‘Onderwijs’, ‘Werk’, ‘Woning’, ‘Sociale contacten’, ‘Aandacht’ en ‘Onafhankelijk’.

Openbare ruimtes. De grootste verandering die de respondenten hebben ervaren op het gebied van het sociaal functioneren is het betreden van openbare ruimtes. Meerdere respondenten gaven aan vóór de aanschaf van de psychosociale assistentiehond hiermee moeite te hebben, maar dit is nu inmiddels aanzienlijk verbeterd. “Ik kan boodschappen doen en durf een bus vol met passagiers binnen te gaan” (R1) en “Ik durf weer naar (...) vreemde plekken toe te gaan.” (R13), zijn voorbeelden van het effect dat de respondenten ervaren.

Daarnaast komt er ook uit de interviews naar voren dat de psychosociale assistentiehond nog niet in alle openbare ruimtes worden geaccepteerd, “Gezeik met school, omdat ze hem eigenlijk gewoon altijd hebben geweigerd” (R4) is een voorbeeld hiervan.

Kansen op de arbeidsmarkt. De psychosociale assistentiehond zorgde ook bij een aantal respondenten voor verandering op het gebied van kansen op de arbeidsmarkt. Zo hebben sommige respondenten een positieve invloed op het gebied van onderwijs ervaren, “Opeens gaan we naar school” (R1) en “Ik ga weer naar school” (R13). Voor één respondent werd het meenemen van een psychosociale assistentiehond naar school niet geaccepteerd en werd de respondent daarom verplicht te stoppen met school. Andere respondenten hebben verschil op het gebied van werk ervaren. Zo liet respondent 13 weten weer naar het werk te kunnen gaan door de psychosociale assistentiehond.

Woning. Dat de psychosociale assistentiehond geweigerd wordt op verschillende plekken komt ook voor bij het thema woning. Dit blijkt uit het interview met respondent 2 en 12, “(...) ik niet met mijn hulphond mocht blijven wonen bij mijn beschermd wonen-organisatie” (R2). Niet elke respondent had hier last van, zo gaf respondent 12 aan dat door de psychosociale assistentie de respondent juist op zichzelf kon wonen.

Sociale contacten. Een ander groot effect van de psychosociale assistentiehond is het verschil in sociale contacten. Over het algemeen ervaren de respondenten een toename in het aantal sociale contacten, “En ja, daarin is [mijn psychosociale assistentiehond] gewoon zo

(...) motiverend voor mij om dat wel gewoon te doen en te proberen” (R8) en “Veel meer sociale contacten, zelfs in het echt” (R12).

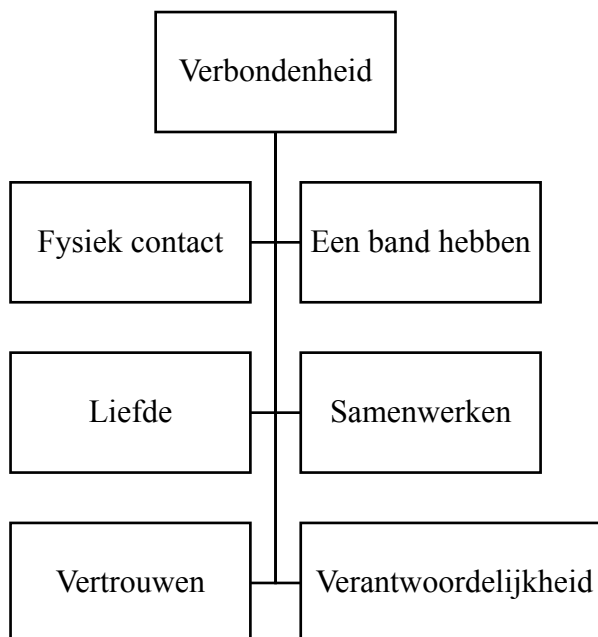
Onafhankelijkheid. Een verschil wat meerdere respondenten benoemen tijdens de interviews is het gevoel van onafhankelijkheid. Door de psychosociale assistentiehond ervaren meerdere respondenten een groter gevoel van onafhankelijkheid. Zo vertelden de respondenten “Nu kan ik gewoon zonder mijn moeder op stap” (R12) en “[Ik] ben gewoon een stuk onafhankelijker, een stuk vrijer, kan veel meer” (R9).

Aandacht. Een ander effect van het hebben van een psychosociale assistentiehond is de aandacht die de respondent krijgt of verwachtte te krijgen. Zo gaven meerdere respondenten aan dat ze van tevoren bang waren om extra op te vallen en aangestaard te worden, “Ik wil niet constant aangestaard worden” (R4). De meeste respondenten gaven aan in het begin moeite te hebben met het staargedrag van de omgeving, uiteindelijk zijn de respondenten hieraan gewend geraakt. Aan de andere kant gaven sommige respondenten aan de aandacht door de psychosociale assistentiehond juist leuk te vinden.

Uit deze resultaten komt naar voren dat de psychosociale assistentiehond de kwaliteit van leven van de jongeren grotendeels positief beïnvloedt, door veranderingen aan te brengen in de drie hoofddomeinen.

Figuur 2

Codeboom 2 behorend bij deelvraag 2: “In hoeverre ervaren deze jongeren verbondenheid met hun psychosociale assistentiehond?”.

Deelvraag 2: “In hoeverre ervaren deze jongeren verbondenheid met hun psychosociale assistentiehond?”

Uit de transcripten zijn 87 fragmenten geselecteerd om de tweede deelvraag te kunnen beantwoorden. Aan de hand van deze fragmenten zijn uiteindelijk de volgende codes opgesteld: ‘Fysiek contact’, ‘Verantwoordelijkheid’, ‘Samenwerken’, ‘Vertrouwen’, ‘Een band hebben’ en ‘Liefde’.

Fysiek contact

Een van de thema’s die vaak wordt genoemd door de respondenten op het gebied van verbondenheid die zij ervaren met hun psychosociale assistentiehond, is het fysieke contact met de psychosociale assistentiehond. Het kunnen aaien en knuffelen van de hond zorgt bij een aantal respondenten voor rust en een gevoel van veiligheid, “Op het moment dat [mijn psychosociale assistentiehond] met zijn lichaam bovenop mij komt liggen, voelt dit als een fijne verbindende ervaring.” (R1) en “(...) knuffel ik haar soms wel alsof [mijn psychosociale assistentiehond] mijn kind is” (R9).

Een band hebben

Een andere vorm van verbondenheid die de respondenten hebben ervaren met hun psychosociale assistentiehond is het hebben van een band. Veel respondenten gaven tevens aan dat deze in de loop van de tijd steeds sterker werd, “Elke dag wordt onze band steeds hechter” (R1) en “Onze band is gewoon echt super goed” (R12). Door het hebben van een sterke band konden meerdere respondenten hun psychosociale assistentiehond ook erg goed aanvoelen of andersom. Respondent 4 zei hierover het volgende: “Je hoeft [niets] tegen ze te zeggen of ze begrijpen je al”. Ook andere respondenten ervaarden dit zo, “[Mijn psychosociale assistentiehond] voelt mij gewoon heel goed aan” (R9) en “Ik heb nog nooit een hond gehad die mij zo goed kon ‘lezen’” (R13).

Liefde

De liefde tussen de respondenten en hun psychosociale assistentiehond is een thema dat bij alle respondenten naar voren kwam. Dit uit zich op verschillende manieren, zoals het samen zijn en zich geen leven meer kunnen inbeelden zonder hun psychosociale assistentiehond. Voorbeelden hiervan zijn “Zo pure liefde heb ik nog nooit in mijn leven [mee]gemaakt” (R13) en “Echt beste vrienden” (R2). Daarnaast uitte de liefde zich ook in blijdschap, “Ik word heel erg blij als [mijn psychosociale assistentiehond] blij is” (R2) en “wanneer ik zie dat [mijn psychosociale assistentiehond] [hier] plezier [in] heeft (...), dan krijg ik [dat] ook” (R13).

Samenwerken

Het samenwerken als team kwam vaak terug in de interviews met de respondenten. Meerdere respondenten gaven aan dat het samenwerken met hun psychosociale assistentiehond goed verloopt en een fijn gevoel geeft, “Een hele fijne samenwerking. Dat ervaar ik zelf ook heel erg, dus [mijn psychosociale assistentiehond] speelt heel goed op mij in” (R13) en “[Mijn psychosociale assistentiehond] vindt het geweldig (...), hij is eigenlijk altijd aan het kwispelen zodra we wat gaan doen” (R4).

Vertrouwen

Uit de interviews kwam bij meerdere respondenten naar voren dat hun psychosociale assistentiehond een gevoel van vertrouwen gaf, “Als ik [nu] in paniek raak, dan is [mijn psychosociale assistentiehond] daar” (R7). Ook het vertrouwen naar elkaar werd meerdere malen genoemd, “[Mijn psychosociale assistentiehond] begint mij te vertrouwen en ik hem.” (R1). Het was niet altijd even gemakkelijk om vertrouwen op te bouwen. Respondent 1 gaf aan dat na een incident het een langere tijd heeft geduurd voordat het vertrouwen aanwezig was.

Verantwoordelijkheid

Een andere vorm van verbondenheid die de respondenten hebben ervaren met hun psychosociale assistentiehond is het hebben en nemen van verantwoordelijkheid. Zo heeft respondent 2 ervoor gekozen om haar hond niet mee te nemen naar een kliniek, omdat dit schadelijk kon zijn voor de psychosociale assistentiehond. Bovendien laten andere respondenten ook weten een groot gevoel van verantwoordelijkheid te ervaren door goed voor hun psychosociale assistentiehond te zorgen, zelfs in moeilijke tijden, “Ik zal ten alle tijden voor hem blijven zorgen, hoe donker het ook in mijn hoofd mag zijn” (R8).

Samenvattend geven de resultaten weer dat alle respondenten verbondenheid ervaren met hun psychosociale assistentiehond. Echter de manier waarop deze verbondenheid ervaren wordt en in welke mate is per jongere verschillend.

Conclusie

Het doel van dit onderzoek was het inventariseren van de veranderingen die de jongeren met mentale problemen ervaren, als gevolg van de psychosociale assistentiehond. De eerste deelvraag die werd behandeld in dit onderzoek is: “In hoeverre draagt een psychosociale assistentiehond bij aan de kwaliteit van leven van deze jongeren?”. Uit de

interviews kwam naar voren dat de psychosociale assistentiehond invloed heeft op alle drie de hoofddomeinen van de kwaliteit van leven. Kijkend naar lichamelijk functioneren ervaren de jongeren een verbeterde nachtrust en dagritme, meer fysieke activiteiten en een toename in lichamelijk letsel. Op het gebied van psychisch functioneren gaven de jongeren aan een groter gevoel van hoop en over het algemeen een verbeterde mentale gezondheid te ervaren, nadat de opstartproblemen doorlopen waren. Tevens werd de levenstevredenheid vergroot en kon er worden afgebouwd met de behandelingen. Als laatste werd er gekeken naar het sociaal functioneren. Ook binnen dit domein hebben de jongeren verschillen ervaren gericht op een toename in het betreden van openbare ruimtes en het krijgen van aandacht. Vergroting van de kansen op de arbeidsmarkt, sociale contacten en onafhankelijkheid en daarnaast een positieve invloed op de woningsituatie. De meeste veranderingen die zijn genoemd door de jongeren hadden een positieve invloed op de kwaliteit van leven. Daarnaast gaf een aantal jongeren ook aan dat de psychosociale assistentiehond hun reden gaf om te blijven leven.

De tweede deelvraag is: “In hoeverre ervaren deze jongeren verbondenheid met hun psychosociale assistentiehond?”. Aan de hand van de interviews met de jongeren zijn er zes thema's opgesteld voor het beantwoorden van deze deelvraag. Het thema ‘fysiek contact’ beschrijft het lichamelijke contact dat de respondenten ervaren met hun psychosociale assistentiehond. Bijna alle respondenten lieten weten dit fijn te vinden. ‘Een band hebben’ en ‘Liefde’ laat de emotionele relatie tussen de jongere en de psychosociale assistentiehond zien. De jongeren gaven aan een goede relatie te hebben met hun psychosociale assistentiehond en daarbij een gevoel van liefde te ervaren. Daarnaast zijn de thema's ‘samenwerken’, ‘vertrouwen’ en ‘verantwoordelijkheid’ eigenschappen die de jongeren ervaren bij het hebben van een psychosociale assistentiehond.

De mate waarin ze deze verbondenheid ervaren verschilt per jongere, vandaar dat hierop geen eenduidig antwoord kan worden gegeven. Zo gaven sommige jongeren aan zich

één te voelen met hun psychosociale assistentiehond, terwijl andere jongeren hun psychosociale assistentiehond zien als een maatje.

Discussie

De resultaten van dit onderzoek komen grotendeels overeen met de gevonden literatuur die wordt genoemd in de inleiding. In de inleiding werd besproken hoe een hond kan bijdragen aan de kwaliteit van leven van het baasje (Beerda et al., 2018). Daarnaast werd er onderzoek aangehaald dat liet zien dat de honden en hun baasjes verbondenheid kunnen ervaren (Cohen et al., 2021). Deze onderzoeken werden uitgevoerd met ‘normale’ honden, maar mogelijk werkt dit hetzelfde bij de jongeren met een psychosociale assistentiehond. Tevens laat recent onderzoek bij kinderen met autisme met een psychosociale assistentiehond zien dat de opstartproblemen die sommige jongeren hebben ervaren met hun psychosociale assistentiehond geen nieuw fenomeen is en vaker voorkomt (Bracher et al., 2024). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de psychosociale assistentiehond in de eerste periode tijd nodig heeft om te wennen aan de levensstijl en routine van de jongere. Hierdoor kan er frustratie ontstaan tussen de psychosociale assistentiehond en het baasje, wat zich op verschillende manieren kan uiten zoals het niet consequent luisteren naar het baasje (Foltin & Glenk, 2023).

Daarnaast komt er in dit onderzoek naar voren dat de respondenten verbondenheid ervaren met hun psychosociale assistentiehond, maar de mate waarin is per jongere verschillend. Onderzoek naar honden die als huisdier worden gehouden, laat zien dat het verschil in verbondenheid onder andere wordt beïnvloed door het ras. Het ene ras is minder sociaal dan het andere en verlangt bijvoorbeeld meer of minder naar fysiek contact (Dale et al., 2016). Echter is dit onderzoek nog niet uitgevoerd onder de psychosociale assistentiehonden, waardoor dit voor nu een aanname blijft.

De jongeren in dit onderzoek gaven aan aangestaard te worden door hun psychosociale assistentiehond. De meeste jongeren vonden dit in het begin lastig, maar raakten hier uiteindelijk aan gewend. Onderzoek rondom verschillende soorten assistentiehonden toont aan dat door het hebben van een assistentiehond, de eigenaar aanzienlijk meer aandacht kan ontvangen. Dit kan zowel positieve als negatieve aandacht zijn, waarbij ongewilde aandacht vaak als negatief wordt ervaren (Asher et al., 2015).

Beperkingen

Dit onderzoek heeft zich alleen gericht op de psychosociale assistentiehond. Er is niet gekeken naar de context- en omgevingsfactoren van de jongeren. Context- en omgevingsfactoren kunnen door de tijd heen veranderen, wat invloed kan hebben op de kwaliteit van leven. Zo komt er uit onderzoek naar voren dat een verandering in de relatiestatus, woonsituatie of een stressvolle gebeurtenis kunnen bijdragen aan het fluctueren van de mentale gezondheid (Azañedo et al., 2022). Wanneer de context- en omgevingsfactoren wel worden opgenomen in het onderzoek, zouden er mogelijk andere resultaten worden gevonden.

Dit onderzoek is gebaseerd op de resultaten van de interviews met de jongeren. In totaal zijn er acht transcripten gecodeerd en geanalyseerd. De ervaringsdeskundigen hebben meer jongeren geïnterviewd, maar op het moment van schrijven waren nog niet alle interviews afgenomen. Hierdoor bestond de steekproef niet uit de vooraf gewenste grootte, waardoor de externe validiteit niet volledig kan worden gewaarborgd. Daarnaast is de wijze van het trekken van de steekproef in dit onderzoek niet ideaal geweest. Doordat dit geen random steekproef betreft, zal generalisatie naar de doelpopulatie lastig zijn.

Aanbevelingen

Op basis van de hierboven genoemde beperkingen is het advies voor vervolgonderzoek deze beperkingen te verminderen. Daarnaast zou vervolgonderzoek zich

kunnen focussen op volwassenen vanaf achtentwintig jaar. Mogelijk zou deze doelgroep andere effecten ervaren van de psychosociale assistentiehond.

Ook is het interessant om een longitudinaal onderzoek op te stellen, zodat er over een langere periode gekeken kan worden naar bijvoorbeeld de gesteldheid van de psychosociale assistentiehond. Daarbij kunnen factoren als ‘gezondheid’, ‘veiligheid’, ‘plezier’ en ‘sociale contacten’ uitgangspunten zijn. Hierdoor zal er meer bekend worden over de levensloop van de psychosociale assistentiehond.

Middels dit onderzoek is aangetoond dat een psychosociale assistentiehond in veel gevallen voor een positieve verandering kan zorgen. Zo is onder andere de kwaliteit van leven bij deze jongeren vergroot. De psychosociale assistentiehond kost gemiddeld tussen de tien- en vijftigduizend euro (Vink, 2023). Deze investering wordt op dit moment nog niet systematisch vergoed. Het is daarom van belang dat zorgverzekeraars en gemeenten het eens worden over de financiering van de psychosociale assistentiehond. Op deze manier zal elke jongere met mentale problemen, waarbij reguliere behandelingen niet voldoende effectief zijn, een eerlijke kans krijgen op deze vorm van hulp.

Literatuurlijst

- Amato, A., Carratú, R. C., Dicé, F., Fioretti, A., Menna, L. F., & Santaniello, A. (2020). Methodological and Terminological Issues in Animal-Assisted Interventions: An Umbrella Review of Systematic Reviews. *Animals (Basel)*, *10*(5), 759.
- Assheton, P., Barcelos, A. M., Hall, S., Kargas, N., Maltby, J., & Mills, D. S. (2021). Theoretical Foundations to the Impact of Dog-Related Activities on Human Hedonic Well-Being, Life Satisfaction and Eudaimonic Well-Being. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(23).
- Asher, L., Audrestch, H. M., England, G. C. W., Freeman, S. L., Grice, D., & Whelan, C. T. (2015). Recognizing the value of assistance dogs in society. *PubMed*, *8*(4), 469-474.
- Ayub, M., Farooq, S., Tunmore, J., & Wajid Ali, M. (2021). Suicide, self-harm and suicidal ideation during COVID-19: A systematic review. *Psychiatry Research*, *306*.
- Azañedo, D., Cruz-Barreda, X. G., & Hernández-Vásquez, A. (2022). Contextual and individual factors associated with depressive symptoms in Latin American residents from eleven cities: Multilevel analysis. *Preventive Medicine: An International Journal Devoted to Practice and Theory*, *161*, 1-8.
- Bale, J., Costello, S., & Grové, C. (2020). Building a mental health literacy model and verbal scale for children: Results of a Delphi study. *Children and Youth Services Review*, *109*.
- Barati, B., Berger, M., Bernhaupt, R., Dandekar, A., Dey, D., & Pfleging, B. (2023). Empowering driver-passenger collaboration: Designing in-car systems with a focus on social connectedness, fairness, and team performance. *International Journal of Human-Computer Interaction*, *39*(16), 3180-3202.

- Beck, A. M., Greer, J., O’Haire, M. E., Rodriguez, K. E., & Yatecilla, J. K. (2020). The effects of assistance dogs on psychosocial health and wellbeing: A systematic literature review. *Public Library of Science*, *15*(12).
- Beerda, B., Naguib, M., Van Der Borg, J. A. M., & Van Herwijnen, I. R. (2018). Dog ownership satisfaction determinants in the owner-dog relationship and the dog’s behaviour. *PLoS ONE*, *13*(9), 14.
- Bracher, E., Easton, K., Gibsone, S., Jennings, K., Ratschen, E., Shoesmith, E., Smolkovic, I., & Viles, L. (2024). The impact of living with assistance dog placements on quality of life in children and adults with autism spectrum disorder or a physical disability: A longitudinal service evaluation. *Human-Animal Interactions*, *12*(1).
- Burns, R. A., Crisp, D. A., Chng, J., & Murray, K. (2022). Community members prioritise indicators of both mental health and wellbeing to define flourishing and quality of life: Towards the total psychological health framework. *Applied Research in Quality of Life*.
- Chan, K. W., Nottle, C., Williams, L. J., & Young, J. (2021). Assistance dogs in occupational therapy practice: A survey of Australian occupational therapists’ experiences and recommendations. *Australian Occupational Therapy Journal*, *69*(2), 129-139.
- Chen, C., Chen, X., Ji, L., Wan, J., & Yu, Y. (2023). Sense of security and problematic mobile phone use among freshman: The mediating role of negative attention bias and the moderating role of relatedness needs satisfaction. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*.
- Cohen, R., Kanat-Maymon, Y., Roth, G., & Wolfson, S. (2021). The benefits of giving as well as receiving need support in human-pet relations. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, *22*(3), 1441-1457.

- Cooper, K., Hards, E., Loades, M., McElroy, E., Moltrecht, B., Reynolds, S., & Shum, A. (2021). Loneliness, social relationships, and mental health in adolescents during the COVID-19 pandemic. *Journal of Affective Disorders, 289*, 98-104.
- Cullen, B., Eaton, W. W., Mojtabai, R., Rodriguez, K., & Spivak, S. (2019). Financial hardship among individuals with serious mental illness. *Psychiatry Research, 282*.
- Dale, R., Marshall-Pescini, S., Range, F., & Quervel-Chaumette, M. (2016). Familiarity affects other-regarding preferences in pet dogs. *Scientific Reports, 5*.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2018). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.
- De la Barrera, U., Gill-Gómez, J. A., Mónaco, E., Montoya-Castilla, I., & Schoeps, K. (2023). Analyzing protective factors for adolescents' mental health during COVID-19 pandemic in Spain: A longitudinal study. *European Review of Applied Psychology, 73*(5), 1-14.
- Fiset, S., & Plourde, V. (2015). Commentary: Oxytocin-gaze positive loop and the coevolution of human-dog bonds. *Frontiers in Psychology, 6*(30).
- Foltin, S., & Glenk, L. M. (2023). Current Perspectives on the Challenges of Implementing Assistance Dogs in Human Mental Health Care. *PubMed, 10*(1), 62.
- Goetter, E. M., Hartvigsen, N., Harward, L., Lynch, E., McCarthy, M. D., Stasko, C., Sylvia, L. G., Tanev, K. S., Wright, E. C., & Xu, B. (2022). Presence of psychiatric assistance dogs and relation to post-traumatic stress disorder treatment outcomes: A nonrandomized, observational study in a military sample. *Psychiatric Annals, 52*(5), 191-198.
- Groundstroem, H., Hemberg, J., Korzhina, Y., Nyman-Kurkiala, P., Nyström, L., & Östman, L. (2022). Loneliness as experienced by adolescents and young adults: An explorative qualitative study. *International Journal of Adolescence, 27*(1), 362-384.

- Johnston, L., Lewis, J., & Lloyd, J. (2019). Psychiatric Assistance Dog Use for People Living With Mental Health Disorders. *Frontiers in Veterinary Science*, 6.
- Mace, R. A., Macklin, E. A., Pietrzykowski, M. O., & Vranceanu, A. (2024). Minimal clinically important difference in the world health organization quality of life brief (whoqol-bref) for adults with neurofibromatosis. *Quality of Life Research: An International Journal of Quality of Life Aspects of Treatment, Care & Rehabilitation*.
- Nieforth, O. L., O'Haire, M. E., & Rodriguez, K. E. (2021). Benefits and challenges of mobility and medical alert service dogs for caregivers of service dog recipients. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 18(6), 743-751.
- Pai, N., & Vella, S. (2021). COVID-19 and loneliness: A rapid systematic review. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 55(12), 1144-1156.
- Trimbos-instituut. (z.d.). *Mentale gezondheid jeugd in cijfers*. Geraadpleegd op 17 februari 2024, van <https://www.trimbos.nl/kennis/mentale-gezondheid-preventie/expertisecentrum-mentale-gezondheid/mentale-gezondheid-jeugd/cijfers/#:~:text=In%20Nederland%20zijn%20jongvolwassenen%20tussen,en%2068%25%20rapporteerde%20emotionele%20uitputtingsklachten>
- Van der Akkeren, G. (2023, 23 augustus). *Onderzoek: hoe kan aanvraag van psychosociale hulphond beter verlopen*. OOG TV. Geraadpleegd op 21 februari 2024, van https://www.google.com/search?q=oog+tv&rlz=1C5CHFA_enNL1037NL1037&oq=oog+tv&aqs=chrome..69i57j0i512l3j46i131i175i199i433i512j0i512l2j69i60&sourceid=chrome&ie=UTF-8
- Vink, A. (2023, 10 maart). *De hulphond: Wmo of Zorgverzekeraar?* Stimulansz. Geraadpleegd op 21 februari 2024, van <https://www.stimulansz.nl/hulphond-wmo-zorgverzekeraar/>

Bijlage A

Interviewleidraad Jongeren

Leidraad interview assistentiehonden – jongeren

Regels voor het interview

- Opnemen gaat het makkelijkst met je smartphone of een tablet. Controleer vooraf of je voldoende geheugen hebt.
- Houd de interviewleidraad er altijd bij, zodat elk onderwerp voor iedereen aan bod komt.
- Je mag alles in je eigen woorden doen en hoeft de tekst niet letterlijk op te lezen (mag wel).
- Als de geïnterviewde al antwoord lijkt te hebben gegeven op een vraag, stel de vraag dan wel, met gelijk daarachter aan "Volgens mij hebben we dit al behandeld, toch? Daarmee geef je de geïnterviewde de mogelijkheid om het nog wat toe te lichten, of om gewoon te zeggen "Ja, klopt."
- Doorvragen zijn schuingedrukt en altijd optioneel, als er voldoende tijd is en je het gevoel hebt dat er nog meer interessante informatie uit het interview te halen is. Doorvragen naar eigen inzicht mag ook altijd, bijvoorbeeld als je nog iets wat duidelijker wil krijgen, of als de geïnterviewde iets interessants zegt.

- Begroeting, aangeven wie jij bent en bedanken voor de mogelijkheid om een interview te houden
 - *In eigen woorden*
- Aangeven wie jij bent en waar het onderzoek over gaat
 - *We houden dit interview in het kader van een onderzoeksproject. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door jongeren met een hulphond en onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen en de Erasmus Universiteit Rotterdam.*
 - *Het doel van het onderzoek is in kaart brengen voor wie en wanneer een psychosociale assistentiehond passend is en wat gemeenten en zorgverzekeraars nodig hebben om te beslissen over een vergoeding.*
- Toestemmingsformulier laten lezen en ondertekenen
 - *Voor het interview van start gaat, heb ik hier eerst een toestemmingsformulier. Lees dit rustig door en stel gerust vragen als je die hebt. Daarna kun je deze ondertekenen.*
- Audio-opname extra toelichten en aanzetten
 - *Zoals je in het formulier zag, willen we graag een audio-opname maken om het interview later terug te luisteren en verder te analyseren.*
 - *Nadat we de audio-opname hebben uitgeschreven, zullen we de opname verwijderen. Als je hiermee akkoord gaat, zet ik nu de audio-opname aan **AANZETTEN***
- Benadrukken dat deelnemer geen antwoord hoeft te geven als deelnemer dat liever niet wil.
 - *Ik ga vragen stellen over jou en je hulphond en de weg die jullie hebben bewandeld tot waar jullie nu zijn. Soms stel ik een vervolgvraag. Je mag steeds zo kort of zo lang antwoorden als je zelf wil.*

- *Voel je vrij om alleen die informatie te geven die jij ook echt wil geven. Dus, als je liever geen antwoord geeft op een vraag, zeg het dan even. Dan slaan we die vraag over.*
- *We kunnen op elk moment pauze houden, of het interview stoppen als jij dat wil.*
- *Dan gaat nu het interview beginnen.*

[Controleer of de opname aanstaat]

Eerst een paar beginvragen:

- 1) Kun je kort iets over jezelf en je (aankomende) hulphond vertellen?
- 2) Hoe is het idee van een hulphond op je pad gekomen?
- 3) Wat maakte dat je voor een hulphond gekozen hebt en niet een "gewone" huishond?
- 4) Wat zijn de eerste stappen die je hiervoor hebt gezet?
 - a. Hoe heb je gekeken of een hulphond bij je past?
 - b. Welke informatie heb je opgezocht?

Nu volgen vragen over het begin van het traject en de keuzes die je hier moest maken.

- 5) Je hebt uiteindelijk gekozen voor een vooropgeleide hulphond / zelf je hulphond opleiden. Kun je vertellen waarom je hiervoor gekozen hebt?
- 6) Jouw hulphond is/wordt opgeleid door organisatie X. Waarom deze organisatie?
 - a. Heb je ook een andere organisatie overwogen?
 - b. Welke en waarom?

[Controleer of de opname nog aanstaat]

Voordat het mogelijk is om een hulphond te krijgen, moet deze gefinancierd worden. De volgende vragen gaan hierover.

- 7) Wist je toen je het idee van een hulphond kreeg, hoeveel dit (ongeveer) zou gaan kosten?
- 8) Welke financieringsmogelijkheden heb je overwogen?
 - a. Hoe is/wordt je hulphond uiteindelijk gefinancierd?
- 9) Kun je beschrijven hoe het financieringsproces verliep/verloopt? Welke stappen heb je gezet?
- 10) Kun je beschrijven hoe het financieringsproces voor jou voelt/voelde?
 - a. Had/heeft het financieringsproces invloed op jouw mentale toestand?
 - b. Op welke manier?
 - c. Heb je overwogen het traject te stoppen, vanwege de financiering?
- 11) Hoe had het financieringsproces aangepakt moeten worden volgens jou?
 - a. Heb je tips voor financierders?

[Controleer of de opname nog aanstaat]

De laatste vragen gaan over het leven van jou en je hulphond.¹

- 12) Hoe gaat het met je, sinds je hulphond in je leven is?
- Zie je een verschil met hoe het hiervoor was?
 - Waar merk je dat aan?
- 13) Hoe omschrijf je de band tussen jou en je hond?
- 14) Hoe gaat het met je hond?
- Hoe denk je dat je hond het werken vindt?
 - Hoe zorg je voor ontspanning voor je hond?
- 15) Wat vinden jij en je hond het leukste om te doen?

De laatste vragen gaan over hoe je het leven met je hulphond straks voor je ziet.²

- 12) Wat denk je dat jouw hulphond je gaat brengen?
- Waar in je leven hoop je verandering te gaan zien?
- 14) Waar kijk je naar uit in het leven met je hulphond?

Afsluiting

- Dit waren de vragen die ik wilde stellen. Is er nog iets dat je graag wil toevoegen?
 - *Heb je zelf nog vragen?*
- Zo niet, dan stop ik nu de opname ▮STOPZETTEN
- We gaan jouw antwoorden en die van anderen zo goed mogelijk samenvatten, zonder jullie namen te noemen. Uiteindelijk gaan we dit gebruiken voor een richtlijn voor de financiering van assistentiehonden, die we landelijk onder de aandacht gaan brengen in augustus/september. Je krijgt een email als deze gereed is.
- Heel erg bedankt voor jouw bijdrage!
- Als dank voor je deelname, krijg je via email een waardebon van 25 euro die je kunt besteden bij verschillende winkels of online platforms.

¹ Deze vragen alleen stellen als de hond al in het leven van de geïnterviewde is.

² Deze vragen alleen stellen als de hond nog niet in het leven van de geïnterviewde is.

Bijlage B

Codeboek

Om deelvraag één te kunnen beantwoorden is voorafgaand aan het coderen een selectie gemaakt van de hoofdcodes. Deze hoofdcodes zijn: ‘lichamelijk functioneren’, ‘psychisch functioneren’ en ‘sociaal functioneren’. Om ervoor te zorgen dat de fragmenten onder de juiste hoofdcodes worden geplaatst is er eerst een duidelijke opstelling gemaakt over het criterium bij elke hoofdcode. Onder de hoofdcode ‘lichamelijk functioneren’ vallen de fragmenten die direct invloed hebben op het fysieke lichaam. Daarnaast vallen de fragmenten die direct invloed hebben op de geestelijke gesteldheid onder ‘psychisch functioneren’. De fragmenten die direct in contact staan met menselijk contact vallen onder de hoofdcode ‘sociaal functioneren’.

Tijdens het coderen waren er een paar fragmenten waar werd getwijfeld over de indeling van de hoofdcodes. Zo was er bij het fragment “spanning iets sneller weer zakt” (R7) onduidelijkheid ontstaan tussen de indeling ‘lichamelijk functioneren’ en ‘psychisch functioneren’. Wanneer er terug werd gekeken in het transcript werd het duidelijk dat dit ging om psychische spanning. Hierdoor is de afweging gemaakt om het fragment te plaatsen onder de hoofdcode ‘psychisch functioneren’. Doordat de vermindering van spanning resulteerde in een groter gevoel van rust is uiteindelijk de beslissing gemaakt om het fragment onder de subcode ‘mentale gezondheid’ te plaatsen. Daarnaast vertelden meerdere respondenten meer energie te krijgen van de psychosociale assistentiehond. Er ontstonden twijfels onder welke hoofdcode, ‘lichamelijk functioneren’ of ‘psychisch functioneren’, deze fragmenten geplaatst moesten worden. Door nauwkeurig de transcripten door te lezen werden de gevolgen van de vergroting van energie weergegeven. Hierbij bleek één fragment effect te hebben op het fysieke lichaam, vandaar dat dit fragment onder ‘lichamelijk functioneren’ is ingedeeld. Een ander fragment liet zien dat het gevolg van toename van energie berustte op de geestelijke

gezondheid. Daarom is bij dit fragment de afweging gemaakt om het in te delen bij de hoofdcode ‘psychisch functioneren’. Tevens ontstond er twijfel over het fragment “gezeik met school, omdat ze hem eigenlijk gewoon altijd hebben geweigerd. Daarom ga ik nu ook niet meer naar school” (R4). Omdat er in dit fragment sprake is van een subjectieve oordeel/mening, kon er niet direct een goede subcode aan gegeven worden en werd er getwijfeld tussen de hoofdcodes ‘psychisch functioneren’ en ‘sociaal functioneren’. In dit fragment betreft het de menselijke contacten en werd er geen gevoel beschreven, maar een mening. Daarom is de beslissing gemaakt om dit fragment in te delen in de subcode ‘kansen op de arbeidsmarkt’.